Ashab-ı Kehfimiz

Ömer Seyfettin

Hazırlayan

Nazım Hikmet Polat

Ömer Seyfettin (1884, Gönen-Balıkesir - 6 Mart 1920, İstanbul)

Babası Ömer Şevki Bey, binbaşılığa kadar yükselmiş alaylı bir asker; annesi Fatma Hanım ise İsfendiyaroğulları'ndan bir asker kızıdır. Mahalle Mektebi'nden sonra İstanbul'da Mekteb-i Osmaniye'ye kaydolundu, Eyüp Askerî Baytar Rüştiyesi'nin asker çocukları için açılan özel sınıfına alındı (1893-1896). Edirne Askeri İdadisi'nden 1900'de mezun edildi. İzmir'e atanmışken, İzmir'e gitmeden doğrudan taburunun gönderildiği Selanik'te ve Manastır'a bağlı bir sancak olan Pirlepe'de görevlendirildi. Buradaki görevinde gösterdiği başarılardan dolayı iki liyakat madalyası ile ödüllendirildi. İzmir'deki Aydın Vilâyeti Jandarma Alay Mektebi'nin kuruluşunda, "Kavâid-i Diniye" hocalığına atandı (1907).

1909 başlarında, merkezi Selanik'te bulunan 3. Ordu'da görevlendirildi. İki yıl süreyle Balkanlar'daki Velmefçe, Pirlepe, Osenova, Pirbeliçe, Serez, İştip, Babina, Demirhisar, Cumayıbâlâ, Razlık gibi sınır yerleşim yerlerinde çete takibiyle uğraştı. Aynı amaçla Makedonya sınırındaki Serez mutasarrıflığına bağlı Menlik kazası Razlık kasabası yakınlarındaki Yakorit köyünde bölük komutanlığı yaptı. 1909'da bir ara Köprülü'de Askerî Rüştiye Mektebi'nde üsteğmen rütbesiyle beden eğitimi öğretmenliği görevinde bulundu. Aynı yıl 31 Mart Vak'asında Hareket Ordusu subayı olarak İstanbul'a geldi (1909). İsyan bastırıldıktan sonra tekrar Selanik'teki görevine döndü. Askerlikten istifa ederek Selanik'e yerleşti (1911). Balkan Savaşı başlayınca yeniden askere alındı. 20 Ocak 1913'te Kanlıtepe'de Yunan ordusuna esir düştü. Atina yakınlarındaki Naflion kasabasında on ay kadar süren esirlik hayatı 28 Kasım 1913'te bitince, 17 Aralık 1913'te İstanbul'a döndü. 25 Şubat 1914'te "siyasetle iştigali" dolayısıyla ordudan ihraç edildi.

1915'te Harbiye Nezaretinin Çanakkale Cephesi'ne kültür ve sanat adamları için düzenlediği geziye katıldı.

Memurluk istememesine rağmen, sadece yazarlıkla geçinemediği için Darülmuallimînde (İstanbul Erkek Öğretmen Okulu) "Edebî Kıraat" ve Kabataş Sultanisinde (ölümüne kadar) "Edebiyat" öğretmenliği yaptı. Bu görevdeyken 1916'da, Dârülfünunda Ali Ekrem Bolayır başkanlığında kurulan "Tedkikat-ı Lisaniye Encümeni" üyeliğine seçildi (2 Ocak 1918). Bu encümenin ve encümen içinde Ömer Seyfettin'in önemli bir faaliyeti olduğu söylenemez.

1915 yılı sonlarında Calibe Hanım'la evlendi. Üç yıl süren bu evlilikten Fahire Güner (Elgün) adını verdikleri bir kızları doğdu.

4 Mart 1920'de Haydarpaşa Tıp Fakültesi hastanesine kaldırıldı. 6 Mart 1920'de öldüğünde, yapılan otopsi ile hastalığının şeker olduğu anlaşıldı.

Cenazesi Kadıköy-Kuşdili Mahmutbaba Mezarlığı'na defnedildi. Buranın tramvay garajı haline getirilecek olmasından dolayı, kemikleri Zincirlikuyu Asrî Mezarlık'a taşındı (1939). "Eski yazı" olduğu gerekçesiyle Mahmutbaba'daki kitabesinin üzeri örtülmüştü. Ali Canip'in gayretleriyle yeniden düzenlenen mezar taşına yeni harflerle "Merhum Ömer Seyfettin burada yatıyor" ibaresi hâkkedildi.

Sağlığında Yayımlanan Kitapları

Sağlığında, üçü başkalarıyla birlikte, şu on iki eseri yayımlanmıştır:

Tarih Ezelî Bir Tekerrürdür (İstanbul 1911), *Millî Jimnastik* (1911), *Yeni Lisan ve Bir İstimzac (*Ziya Gökalp ve Ali Canip Yöntem, M. Nermi ve Kâzım Nami Duru ile birlikte, Selanik-1911), *Vatan! Yalnız Vatan…* (Ziya Gökalp ve Ali Canip Yöntem'le birlikte, Selanik-1911), *Herkes İçin İçtimaiyat: Ticaret ve Nasip* (1914), *Yarınki Turan Devleti* (1914), *Mektep Çocuklarında Türklük Mefkûresi* (1914), *Millî Tecrübelerden Çıkarılmış Amelî Siyaset* (1914), *Turan Masalları: İhtiyarlıkta mı Gençlikte mi?* (1914), *Ashab-ı Kehfimiz* (1918), *Harem* (1918), *Efruz Bey* (1919).

Yukarıdakilerin dışında, "Hikâye Külliyatı" serisinden iki hikâyesi, Mehmet Rauf ve Selahattin Enis Atabeyoğlu'nun hikâyeleriyle birlikte kitapçık halinde basılmıştır. Künyeleri şöyledir:

Ömer Seyfettin–Mehmet Rauf: *Uçurumun Kenarında-Fedai;* Hikâye Külliyatı, sayı: 8, Matbaa-i Orhaniye, İstanbul, [1919?], s. 3-6.

Ömer Seyfettin–Selahattin Enis [Atabeyoğlu]: *Aşk ve Ayak Parmakları–Bataklık Çiçeği*; Hikâye Külliyatı, Sayı: 14, [İstanbul, tarihsiz], s. 3-6.

"Büyük bir destanın dibacesi" (başlangıcı) olması niyetiyle *Türk Dünyası* gazetesinde yayımlanan "Köroğlu Kimdi?" adlı uzun şiirinin baş tarafından 13 beyitlik bir bölüm, Reşat Nuri'nin "Deniz Banyosu" hikâyesiyle birlikte, kitapçık olarak basılıp meccanen dağıtılmıştır. Künyesi şöyledir:

Reşat Nuri [Güntekin], Ömer Seyfettin: *Deniz Banyosu – Köroğlu Kimdi?* [s. 7-8], *Türk Dünyası* gazetesinin hediyesi, 23 Temmuz 1919, 10 s.

Bu üç kitapçık da dâhil edilirse sağlığında, irili ufaklı toplam 15 eseri yayımlanmış demektir.

Hikâyelerini ilk toplayan, Ali Canip Yöntem, üç cilt halinde yayımlayan İkbal Kütüphanesi'dir (1926-1927). Sonraki yıllarda "bütün eserleri" giderek zenginleştirilen ciltler halinde yayımlanmıştır.

Nâzım H. Polat: 1955 yılında Bahçecik-Oltu'da doğdu. İlkokulu Bahçecik köyünde (1968), ortaokulu Oltu'da (1971), Öğretmen okulunu Tokat ve Bolu'da okudu (1975). Yüksek tahsilini Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde tamamladı (1979).

Atatürk Üniversitesi (Erzurum) ve Yüzüncü Yıl Üniversitesinde (Van) Araştırma Görevlisi olarak çalıştı (1981-1985). Aralık 1984'te "Doktor" unvanını aldı. Cumhuriyet Üniversitesi'nde (Sivas) Yardımcı Doçent (1985), Doçent (1993) ve Profesör (1999) oldu. Sonra Niğde Üniversitesi'ne geçti (2001). Doğu Akdeniz Üniversitesi'nde (KKTC) Misafir Profesör olarak çalıştı (2004-2007). Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı yaptı (2012-2016). Hâlen Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Yeni Türk Edebiyatı Profesörüdür (2009-)

Yenileşme Devri Türk Edebiyatı Anabilim Dalı öğretim üyesi olarak, Tanzimat sonrası kültür hayatımızın süreli yayınlarda saklı bulunduğu inancıyla, çalışmalarını bu alanda yoğunlaştırdı. 20 yıldan beri *"Türklük Bilimi Araştırmaları"* adlı uluslararası hakemli bilimsel bir dergi çıkarmaktadır.

Yayımlanmış kitapları:

1- *Şahabettin Süleyman,* Kültür ve Turizm Bak. Yay., Ankara 1987.

2- *Müdafaa-i Milliye Cemiyeti,* Kültür Bak. Yay., Ankara 1991.

3- *Külliyâtına Girmemiş Yazılarıyla Ömer Seyfettin*, Arma Yay., İstanbul 1988.

4- *Türk Çiçek ve Ziraat Kültürü Üzerine -Cevat Rüştü'den Bir Güldeste*, Kitabevi Yay., İstanbul 2001.

5- *Bir Jöntürk'ün Serüveni -Dr. Şerafettin Mağmumi'nin Hayatı ve Eserleri-*, Büke Yay., İstanbul 2002.

6- *Rübâb Mecmuası ve II. Meşrutiyet Dönemi Türk Kültür, Edebiyat Hayatı*, Akçağ Yay., Ankara 2005.

7- *Eski ile Yeni Arasında Mütevellizade Ömer İhya*, Niğde Üni. Yay., Niğde 2005.

8- *Bir Osmanlı Doktorunun Seyahat Anıları -Avrupa Seyahat Hâtıraları* -Dr. Şerafettin Mağmumî, (Harid Fedai ile), Boyut Yay., İstanbul 2008.

9- *Taşrada Bir Meş'ale Şeref Gürbüz*, Bizim Büro Bas., Ankara 2009.

10- *Anadolu ve Suriye'de Seyahat Hâtıraları* -Doktor Şerafettin Mağmumî, Cedit Neşriyat, Ankara 2010.

11- *Ömer Seyfettin - Bütün Hikâyeleri,* Yapı Kredi Yay., İstanbul 2011.

12- *Bir Jöntürk'ün Şiir Dünyası -Tarsusîzade Münif ve Şiirleri -I,* (Ramis Karabulut ile), Ankara 2011.

13- *II. Meşrutiyet Dönemi Türk Edebiyatı,* (H. Argunşah ile), AÖF Yay., Eskişehir 2012.

14- *Yenileşme Devri Türk Edebiyatından Çizgiler*, Kurgan Yayınevi Ankara 2012.

15- *Tanzimat Sonrası Türk Kültür Hayatından Yansımalar*, Kurgan Yay., Ankara 2012.

16- *Üç Güzeller Masalı*, Kurgan Yay., Ankara 2013.

17- *Kitapname*, Kurgan Yay., Ankara 2013.

18-*Yöntem Bilgisi Açısından Osmanlı Dönemi Edebiyat Tarihleri*, (D. Apaydın, T. Haykır, N. Borsokeyeva, S. Gültekin, Ö. Özbek, S. Yılmaz, Y. Zhiyenbayev ile), Kurgan Yay., Ankara 2013.

19- *Birlik Sivas Türk Ocağı Mecmuası*, (Ahmet Bozdoğan, Yunus Ayata ve Tayfun Haykır ile), Sivas Türkocağı Yay., Sivas 2014.

20- *Şâir Ömer Seyfettin -Bütün Şiirleriyle*, Türk Dil Kurumu Yay., 2014.

21- *Türk Çiçek Kültürü Üzerine -Cevat Rüştü'den Bir Güldeste*, Ötüken Yay., İstanbul 2015.

22- *Udmî Efendi ve Şükûfename'si*, Adana Büyükşehir Belediyesi Yay., Ankara 2015.

23- *Türklerde Ziraat Kültürü -Cevat Rüştü*, Ötüken Yay., İstanbul 2016.

24. *Ömer Seyfettin - Bütün Nesirleri (Fıkralar, Makaleler, Mektuplar ve Çeviriler)*, Türk Dil Kurumu Yay., Ankara 2016

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ
Ötüken'in Ömer Seyfettin Külliyatı / 11

•

İnceleme
Hikâyeler IV. Cilt

Ashab-ı Kehfimiz Hakkında / 15

•

Ashab-ı Kehfimiz / 59

•

Koleksiyon / 115

•

[Tatlısu Frenkleri/Ashab-ı Kehfimiz'den] / 121

•

Gayet Büyük Bir Adam / 142

•

Şîmeler / 150

•

Boykotaj Düşmanı / 167

•

Doğuran Ev / 178

•

İki Mebus / 183

•

Hürriyet Bayrakları / 195

•

Hürriyet Gecesi / 207
•
İrtica Haberi / 217
•
Piç / 230
•
Bir Kayışın Tesiri / 244
•
1/2 / 248
•
Mehdi / 256
•
Heykel / 265
•
Memlekete Mektup / 270
•
İlk Düşen Ak / 279
•
Kazın Ayağı / 290

Sunuş

Ötüken'in Ömer Seyfettin Külliyatı

Ötüken'in Ömer Seyfettin Külliyatı, yazarın sağlığında yayımladığı kitaplar esas alınarak aynı çerçevedeki diğer metinler ilgili eserlere eklenerek meydana getirilmiştir. Fakat söz konusu metinlerin tematik olarak bir araya getirilişi, kronolojik biçimde sıralanışı kadar net olamaz. Meselâ mizahî hikâyeleri bir araya getirdiğimizde Efruz Bey tipi etrafındakileri bunlar içinde görebiliriz. Bu ciltteki "Gayet Büyük Bir Adam", "Şimeler" hikâyelerini de aynı çerçevede düşünmek mümkündür. Bununla birlikte aynı metinler bir de toplumsal ahlak bozulmasını hicveden hikâyeler çerçevesinde ele alınabilir. Bir konu veya tema değil üslûp biçimi olduğu için "mizah" hesaba katılmayabilir. Fakat bir hikâyede bir temel mesele bulunmakla birlikte belki onun kadar önemle vurgulanan başka meseleler de işlenebilir. *Efruz Bey* romanındaki bölümler, II. Meşrutiyet Dönemi siyaset ve kültür hayatı etrafında şekillenmiş metinlerdir. Ancak bunların her birinde mesaj olarak millî kimliğin önemi de öne çıkarılmaktadır. Yani tematik sıralama daima görecelidir. Onun için okuyucunun bu cilde alınmasını beklediği metinlerden bazıları buraya alınmamış olabilir. Nitekim bugüne kadar Ömer Seyfettin hikâyelerini tematik düzende yayımlayanların hiçbiri bir diğeriyle aynı metinleri bir ciltte toplamış değildir.

Metinlerin daha geniş bir okuyucu kitlesine ulaşabilmesi maksadıyla, günümüz Türkçesinden uzak düşmüş kelime ve ibarelere karşılık verirken özel bir yöntem izlendi. Orijinal metin üç ayrı seviyede üç ayrı kimseye okutulup neleri anlamadıkları görülmek istendi. Bir Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü araştırma görevlisinin işaretlediklerine günümüz Türkçesinden karşılıklar gösterildikten sonra ortaya çıkan metin aynı bölüm lisans mezunu bir gence okutuldu. Onun gerekli saydıklarına da karşılıklar ilave edilip Türkçe Bölümü 2. sınıftaki bir öğrenciye yeni metinde anlamadığı veya zorlandığı yerleri işaretlemesi istendi. Bu işlemler sırasında yardımını gördüğüm sevgili öğrencim Neslihan Yavuz'a teşekkür ederim.

Metnin son şekli için endişelerimiz şunlardır:

a. Kelime ve ibare karşılıkları yerinde ve yeterli mi?

b. Bunlar, iyi bir Türkçe zevkiyle verilebildi mi?

c. Açıklamalar metni daha anlaşılır, nüfuz edilir kılıyor mu?

Hazırlayan olarak bu hassasiyetlerimize ne kadar uygun davrandığımız, okuyucunun verebileceği bir karardır.

Yapılan işlemde ölçüler şöyle ifade edilebilir:

1. Kelime olarak tam karşılığını bulamadığımız durumlarda o kelime dipnotla açıklanmıştır (Apukurya, kandilli temennâ gibi).

2. Karşılığı verildiği hâlde dipnotta açıklama ihtiyacı doğuran kelimeler de vardır: (fiske [azıcık]). Dipnotta "Fiske: Azlık ifade edecek şekilde, iki parmak ucuyla tutulabilen miktar." açıklaması yapılmıştır.

3. Bazen bir kelimeye (payitahta [başkente]), bazen bir ibareye (Mücessem bir kimya muammasına [somutlaşmış kimya bilmecesine]) karşılıklar verilmiştir. Esas aldığımız şey, ifade bütünlüğüdür.

4. Aynı kelimeye farklı yerlerde farklı karşılıklar verildiği de görülecektir. Çünkü ilgili bağlam, öncekinden farklı biçimde olabilir. Mesela "münevver" kelimesi insanın sıfatı olduğunda "aydın", yaprağın sıfatı olduğunda "parlak" karşılığı verilmiştir.

5. Karşılıkların en kısa biçimde verilmesine de dikkat edilmiştir: (mütemadiyen "sürekli olarak" yerine "sürekli".

6. Bazı kelimeler sözlük anlamının dışında, kastedilene en uygun biçimde karşılanmaya çalışılmıştır. Örnek: Sözlük, "Mütekâsif"e yoğun, "mehip"e ise "korkutacak kadar iri, korkunç" anlamlarını verir. Fakat *"...elektrik küreleri zulmette [karanlıkta] nurdan cesim [iri] inciler, mütekâsif ve mehîp gözyaşları gibi parlıyordu."* cümlesinde bu kelimeler, *[sıklaşan ve gürleşen]* sıfatlarıyla karşılanmıştır. "Cihet" kelimesinin sözlükteki anlamları arasında "için"i göremeyiz. Ama aşağıdaki cümlede bu kullanıma uygundur: *"... icabının icrası derkâr [gereğinin yapılması açık] olacağı cihetle [için]..."*

7. Yazarın sağlığında bir kereden fazla yayımlanmış olan metinlerin son şekli esas alınmıştır.

8. Daha önce Ömer Seyfettin hikâyelerini kronolojik sıralamayla yayımlarken gazetelerin dijital nüshalarının olmaması ve fotokopi çektirilememesi dolayısıyla fotoğraf makinasıyla metin alınmak zorunda kalmış, bu teknolojiyle okunaksız görüntüler zaman zaman önceki külliyat yayımlarına müracaatı mecbur kılmıştı. Pek çok kütüphanemizin artık dijital ortama geçmesi, söz konusu ihtiyacı oldukça azaltmıştır. Bu sonucun yanlış okumaları da artık en aza indirmiş olduğu kanaatindeyiz.

9. Ötüken neşrinin albenisini artırmak ve orijinale en yakın olmak amacıyla ilk yayımındaki kitap kapakları ve bazı metinlerdeki resim ve çizimlerin de verilmesi uygun görülmüştür.

Ömer Seyfettin çok cepheli bir edip olmakla birlikte önce hikâyecidir. Bu itibarla külliyat, hikâye dizisiyle başlatılmıştır. Anlatma esasına bağlı hem telif hem tercüme metinler, hikâye olarak değerlendirilmiştir. Tercüme hikâyeler, onun yazarlıktaki kudretini değil ama tercümedeki tercihlerini göstermektedir. Bu ciltte tamamı telif 17 hikâye yer almaktadır.

Ömer Seyfettin hakkındaki en yanlış kanaat, onu yalnızca bir çocuk edebiyatı yazarı olarak kabul etmektir. Onun And, Kaşağı, Diyet, Forsa, Pembe İncili Kaftan, Başını Vermeyen Şehit gibi bazı hikâyelerinden, çocuk eğitiminde faydalanılabilir. Nitekim yıllardır bu metinleri ortaokul ve lise kitaplarında görebiliyoruz. Çünkü çocukluk ve ilk gençlik çağındakiler için ahde vefa, doğruluk, dürüstlük gibi duyguları; karakter sağlamlığı, tokgözlülük ve kişisel benlikten önce millî benlik gibi duyguları en güzel, en estetik kılıkta sunabilen eserler arasında bunlar ön sıralardadır. Fakat bunlar çocuk ruhu ve gelişimi düşünülerek yani çocuk edebiyatı örneği olmak için yazılmış metinler değildir. Mesela And'ın son paragrafı, çocuklar için yapılan yayınlarda çıkarılmıştır. Çünkü oradaki cümlelerin ferdî hayattan millet hayatına geçişi temsil ettiğini çocuğun anlamlandırması beklenemez. Ayrıca onun hikâyeleri arasında çocuklara okutulmaması gereken metinler de vardır (Meselâ "Devletin Menfaati Uğruna").

Ömer Seyfettin, kendisinden önceki hikâyecileri gölgede bırakacak derecede güzel ve sağlam yapılı hikâyeler kaleme almış bir yazarımızdır. Dünya edebiyatı içinde Türk hikâyeciliğini temsil edebilecek isimler arasında onu en başa yazabiliriz. Bundan dolayı Ötüken'in Ömer Seyfettin'i yeniden okurumuzun gündemine taşıma teşebbüsü, gönülden alkışlanmalıdır.

İNCELEME

Hikâyeler IV. Cilt

Ashab-ı Kehfimiz Hakkında

Ömer Seyfettin'in roman projeleri içinde ikisi kısmen gerçekleşmiştir: *Tatlısu Frenkleri* ve *Efruz Bey*. Bunların ikisi de birbiriyle bağlantılı hikâyelerden meydana gelmiştir, fakat yazarın sağlığında kitap olarak basılışlarında ikisi de tek hikâyeden ibaret kalmışlardır. *Tatlısu Frenkleri*'nden bir bölüm, başlıksız olarak "küçük hikâye" tanımlamasıyla *Zekâ* dergisinde (1914) yayımlanmıştır. Bu metin, daha önce aynı dergide yayımlanan Koleksiyon (1914) adlı hikâye ile "Osmanlı Kaynaşması" merkezinde birleşirler. *Ashab-ı Kehfimiz* romanı veya uzun hikâyesi, bunlarla aynı sıralarda (1913-1914) yazılmış ise de beş sene sonra (1918) basılabilmiştir (*Ashab-ı Kehfimiz -Bir Ermeni Gencinin Hatıraları*, içtimaî roman, Kanaat Kitaphanesi, 1918, 101+6 s.). Fakat yazar, öncekiler gibi Osmanlı Kaynaşma Kulübü etrafında gelişen bu eserine "içtimaî roman" dediği hâlde o metinleri farklı bölümler olarak bu romana dâhil etmemiştir. Belki de hem "Koleksiyon" hem de "Küçük Hikâye"nin özü *Ashab-ı Kehfimiz*'de bulunduğu için onların romana eklenmesinin hacmi kabartmak dışında bir rolü olamayacağı ka-

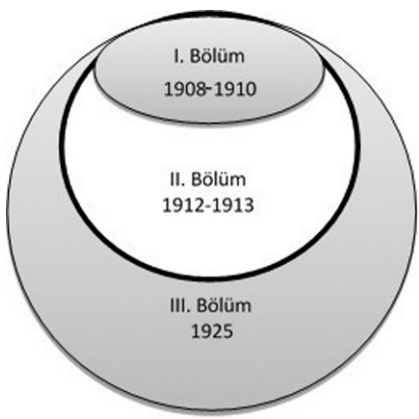
naatine varmıştır. Yani *Tatlısu Frenkleri* roman tasarısından somut olarak ortaya çıkan, *Ashab-ı Kehfimiz*'dir.

Sözlük anlamı "mağara mensupları" olan "Ashab-ı Kehf", Türkçede "Yedi Uyurlar" diye anılır. Türkçeye yansıması Kur'an-ı Kerim'in Kehf Suresi'nden olmakla birlikte bu kavram, dünyanın diğer eski kültürlerinde de vardır ve halkından yüz çevirip uzaklaşarak bir mağarada asırlarca uyuyan yedi insan ve bir köpeği ifade eder. Hıristiyanlık ve İslamiyet'te, olumluluktan öte kutsallık atfedilen bir kavram olarak, putlara tapınmayı reddettikleri için cezalandırılan ve bu yüzden bir mağaraya sığınan kimseleri anlattır. Fakat söz konusu kavram yine de toplumundan, dünya meselelerinden, güncelden uzaklaşıp âdeta rüya âleminde yaşamanın remzidir. Ömer Seyfettin'in romanında, işte bu anlamda yani yabancılaşmayı temsil edecek biçimde kullanılmıştır.

Yazar bu isimle zihinlere kolayca yerleşip izi silinmeyecek güçte bir mesaj verme imkânına kavuşmuştur. Romanda 17 kişinin çevresinde 17 yıllık olaylar zincirinden bahsedilmesine rağmen vak'a, bir kısa hikâyedeki kadar kısa tutulmuştur. Küçücük nitelemeler dışında, metinde şahıs veya mekânın tasviri denebilecek tek bir paragraf yoktur. Bu yazma tarzıyla Ömer Seyfettin, okuyucunun dikkatini doğrudan doğruya mesaja çekmek istemiştir.

Ashab-ı Kehfimiz'de en önemli yapı unsuru, bakış açısıdır. Sıradan bir yazar için bu hikâyedeki olayların nakline hâkim bakış açısının *"A., … yaptı, … etti, … içinden geçirdi."* şeklindeki anlatımı daha uygundur. Fakat Ömer Seyfettin, olayları yaşayan birine anlattırmayı seçer. Bu noktada da sıradan bir yazar için ilk tercih, bir Ermeni komitacıyı seçmektir. Ömer Seyfettin ise önceleri ihtilâlci, komitacı yani bir terörist olan fakat II. Meşrutiyet'le gelen serbest hukukî

zeminde, artık siyasî parti ve dernekçilik yoluyla çalışmanın daha doğru olduğuna inanan birini uygun bulur. Bakış açısını ve romandaki yapıyı tayin eden bir başka husus da anlatılanların ilk iki bölümünün bir Ruzname'den (günlük) okunuyor gibi gösterilmesidir. Sıradan bir yazar, olayları yaşayan birine anlattırabilirdi. O zaman ortaya, 1925'ten 1908'e doğru bakarak olayları yorumlama çıkardı. Bu yorumlama, okuyucu nazarında, az-çok unutma ile yaralanmış olabilirdi. Fakat günlük biçiminde yazılarak yaşananların dondurulmuş olması, olayların, şahısların, toplumsal zeminin nerden nereye geldiğini daha iyi göstermektedir. Ayrıca bu tarz sayesinde, gelinen son noktada geçmişi yorumlama imkânı da elde tutulmaktadır. Çünkü eserin ilk bölümü (Yeni Bir Dernek) ve ikinci bölümü (Sonuncu Olan İlk Teşebbüs) günlük biçiminde iken üçüncü bölüm (On İki Sene Sonra) bir hatırat özelliğindedir. Yani son bölüm, günü gününe kaydetme değil, geçen 17 yıla bakarak toplumsal olayları yorumlamadır. Bu yapı özelliğini şöyle bir gösterge ile temsil edebiliriz:

Ashab-ı Kehfimiz'in "Yeni Bir Dernek" başlıklı ilk bölümü, II. Meşrutiyet'in ilanından bir hafta sonrası ile takip eden yaklaşık 20 aylık bir dönemi anlatır. Bu zaman dilimi, II. Meşrutiyet'in başlangıcında Türkiye'ye hâkim olan siyasî ortamı göstermek için seçilmiştir. Olayların naklinde, hareket unsuru, geri plandadır. II. Meşrutiyet'in getirdiği hava içinde, Osmanlı aydınları, "Osmanlıcılık" ülküsüyle "Osmanlı Kaynaşma Kulübü"nü kurarlar. Derneğin amacı, inanç ve milliyet farklarını ortadan kaldırarak "insaniyetçi" bir anlayışla Osmanlı toplumunu yeniden inşa etmektir. Derneğin üyeleri arasında, günlük yazarı Ermeni Hayikyan da vardır. Üyelerden Rum, Ermeni, Yahudi, Sırp, Arap, Kürt, Arnavut, Ulah, Bulgar gibi azınlıklara mensup olanların tamamı, milliyetlerinden vazgeçemeyecekleri için bir müddet sonra, kulübü terk ederler. Fakat Türk üyeler Türklüklerini bir yana bırakarak çabalarına devam etmektedirler. İkinci bölümde Osmanlı Kaynaşma Kulübü'nün çalışmalarından bahsedilmektedir. Yapılanlar milliyeti, dili ve dini unutturmak -daha doğrusu- bunların yerine Osmanlı milliyetini, Esperanto dilini ve İbrahimî dinini yerleştirmeye çalışmak… Fakat bunların tamamına, Türk üyeler dışında hepsi itiraz ederler. Derneğin yayın organı olarak çıkardığı *İnsaniyet* adlı dergiye protesto telgrafları yağar. Türklerden de *Türk Ocağı, Türk Yurdu, Altun Ordu* ve *Yeni Turan* gibi dernekler de *İnsaniyet* dergisinin yazdıklarına itiraz ederler. *İz'an* gazetesi, durumu *"Ashab-ı Kehf uyandı."* yorumuyla özetler.

Üçüncü bölüm, anlatıcının, 12 sene sonra, günlüğüne bakarak geçmişi yorumlamasıdır. Dikran Hayikyan bu süre içinde, ona milliyet hissini daha yakından hissettiren Hayganoş'la evlenip çoluk-çocuğa karışmıştır. Hayganoş, gün-

lüğün Ermenice değil de Türkçe yazılmış olmasına itiraz eder.

Yazar, eserinin başına koyduğu notta romanını yazdığı sıralarda bütün fikir adamı aydınlarla görüştüğünü belirterek onların nasıl bir yanlış zihniyet içinde olduklarını anlatır:

> *Hepsinin fikri, aşağı yukarı, şu neticede toplanıyordu: "Osmanlılık, ortak bir milliyettir. Osmanlılık ne yalnız Türklük ne de yalnız Müslümanlık demektir. Osmanlı devletinin idaresinde yaşayan her fert, soy ve inanç farklılığı olmaksızın, Osmanlı milletine mensuptur!" Hâlbuki bu fikir, gayr-i millî Tanzimat eğitiminin yetiştirdiği şuurlarda doğmuş bir vehim, bir ham hayalden ibaretti. Dini, lisanı, terbiyesi, tarihi, millî kültürü, gurur kaynakları ayrı olan fertlerin toplamından "müşterek bir milliyet" oluşturmak imkânı yoktu.*

Hiç şüphesiz ki yazarın yakındığı bu fikirler, bir durum tespitinin değil, aydınların devleti bütün hâlinde tutmak gayretinin ifadesiydi, fakat gerçekçi değildi.

Kitabın yayımlanışından kısa bir müddet sonra, satıldığını duyuran ilan çok ilginçtir: *"Türklerin yörüklüğü ve milliyet umdesini [ilkesini] nasıl ihmal ettiklerini bir Ermeni gencinin lisanıyla tasvir eder."*[1] Bu ilandaki "yörüklük" sıfatının anlayışsızlık, bönlük, aklının ve şuurunun üstü örtülmüşlük anlamında kullanıldığı açıktır. Yazarın kabullenemediği durum da budur.

Ömer Seyfettin, Osmanlı milliyeti teşebbüsünün tam bir aldatmacadan ibaret olduğunu anlatırken eleştiri okla-

---

[1] "Ashab-ı Kehfimiz", *Zaman* gazetesi, sayı: 314, 28 Şubat 1919, s. 2.